

บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

กฤษฎา แก้วเกลี้ยง¹

Krissada Kaewkliang

ชื่อหนังสือ : หอจดหมายเหตุต่างประเทศ ทูลกระหม่อมอาจารย์

ผู้แต่ง : พ.อ.ดร.สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ

ปีที่พิมพ์ : 2565

สำนักพิมพ์ : สร้างสรรค์ปัญญาสาธารณะ

จำนวนหน้า : 292 หน้า

ISBN : 978-616-590-758-3

“เมื่อข้าพเจ้ามีโอกาสไปต่างประเทศจึงไปดูหอจดหมายเหตุต่างประเทศ เห็นว่ามีเอกสารที่จะมีประโยชน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยอยู่มาก ถึงจะเป็นหอจดหมายเหตุที่มีคนไทยไปค้นคว้าแล้ว ก็ควรไปถ่ายสำเนากลับมา...ข้าพเจ้าเองไม่มีโอกาสที่จะไปนั่งค้นคว้า หรือเขียนบทความอะไรทางวิชาการมากนัก จึงขอแรงเพื่อนร่วมงานให้ไปช่วยอ่านและเลือกเอกสารที่มีประโยชน์มาไว้ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เมื่อเอามาถึงได้ทำเรื่องย่อจัดหมวดหมู่ ภายหลังจัดทำข้อมูลลงคอมพิวเตอร์เป็นระบบดิจิทัลเพื่อให้ง่ายต่อการค้นคว้า...”

พระราชดำรัสข้างต้น เป็นพระราชดำรัสของ พล.อ.หญิง ศาสตราจารย์ ดร. สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระผู้ทรงเป็น “ทูลกระหม่อมอาจารย์” ของนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าทุกนาย ซึ่งพระราชดำรัสข้างต้นเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับการก่อตั้งหอจดหมายเหตุต่างประเทศ ทูลกระหม่อมอาจารย์ของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงพระราชปณิธานอันแน่วแน่ในการสร้างสรรค์คุณประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ชาติบ้านเมืองในทางวิชาการ ทั้งในส่วน of โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และประเทศชาติส่วนรวม เนื่องจากหอจดหมายเหตุต่างประเทศ ทูลกระหม่อมอาจารย์เป็นแหล่งที่เปิดโอกาสให้ผู้คนทุกสาขาอาชีพ ได้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลในลักษณะของเอกสารต่างประเทศที่หอจดหมายเหตุดังกล่าวได้รวบรวมไว้ ซึ่งระบบการเผยแพร่องค์ความรู้ของหอจดหมายเหตุต่างประเทศที่กล่าวมานี้ได้มีการพัฒนามาตามลำดับ โดย พ.อ.ดร.สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้พรรณนาไว้อย่างน่าสนใจในลักษณะของเรื่องเล่าที่

¹ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จ.นครนายก 26001

Academic Division, Chulachomklao Royal Military Academy, Nakornnayok, 26001 Thailand.

ผู้เขียนใช้สำนวนภาษาแบบสบาย ๆ ในการเขียนลักษณะกึ่งวิชาการที่ชวนให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความเป็นกันเองของผู้เขียนที่กำลังพาผู้อ่านเข้าสู่โลกทางวิชาการเกี่ยวกับหोजดหมายเหตุต่างประเทศ ทูลกระหม่อมอาจารย์ ซึ่งหนึ่งในจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ คือ การที่ผู้เขียนได้เข้าไปมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับหोजดหมายเหตุต่างประเทศ ทูลกระหม่อมอาจารย์ตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง ดังนั้น สิ่งที่ผู้เขียนได้เขียนได้ถ่ายทอดไว้ในหนังสือเล่มนี้ในลักษณะของการเล่าเรื่องจึงนับเป็นข้อมูลชั้นปฐมภูมิที่มีความน่าเชื่อถืออย่างยิ่ง เนื่องจากผู้เขียนได้ใช้จิตที่มีความเป็นนักวิชาการกลั่นกรองเอาประสบการณ์ของตนเองที่มีโอกาสได้ถวายงานสนองพระเดชพระคุณของทูลกระหม่อมอาจารย์ออกมาร้อยเรียงเป็นหนังสือเชิงวิชาการที่ประกอบด้วยการให้ความรู้ในประเด็นต่าง ๆ อย่างลงตัว สมกับเป็นหนังสือที่น่าเสนอโครงการตามพระราชดำริของทูลกระหม่อมอาจารย์ที่ทรงคุณค่ายิ่ง ซึ่งประชาชนทุกหมู่เหล่าควรนำมาศึกษาหาความรู้

ในส่วนของการจัดแบ่งบทต่าง ๆ ของหนังสือเล่มนี้ กล่าวได้ว่า มีการจัดแบ่งในลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามของผู้เขียนในบรรยายภาพของการทำงาน เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากเอกสารต่างประเทศออกสู่สาธารณชนทุกสาขาอาชีพในแต่ละลักษณะ โดยลำดับการจัดเรียงบทในหนังสือเล่มนี้มีลักษณะที่เป็นขั้นเป็นตอน ทำให้ผู้อ่านสามารถจัดลำดับความคิด และเชื่อมโยงเนื้อหาในแต่ละบทเข้าด้วยกันได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้เขียนมีการจัดลำดับบทในลักษณะของการไล่เรียงตามลำดับขั้นของการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับหोजดหมายเหตุต่างประเทศ ทูลกระหม่อมอาจารย์ เริ่มตั้งแต่จุดเริ่มต้นที่เป็นนามธรรมไปสู่การดำเนินการที่เป็นรูปธรรมในหลายลักษณะ ซึ่งในการตั้งชื่อบทนั้น ผู้เขียนมีการตั้งชื่อบทผ่านการใช้สำนวนโวหารที่ชวนให้ผู้อ่านเกิดความอยากรู้อยากเห็นที่จะค้นหาและติดตาม โดยมีการใช้ภาษาเชิงวิชาการที่เข้าใจง่าย แต่แฝงไปด้วยพลังของการสื่อสารเนื้อหาสาระที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละบท และเมื่อเข้าไปอ่านเนื้อหาสาระในแต่ละบทแล้ว จะพบว่า เนื้อหาสาระดังกล่าวมีจุดเด่นที่ไม่เหมือนกัน เสมือนผู้เขียนได้พาผู้อ่านเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์แต่ละช่วงของการดำเนินโครงการหोजดหมายเหตุต่างประเทศ ทูลกระหม่อมอาจารย์ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนก็สามารถเขียนให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความเชื่อมโยงของเนื้อหาในแต่ละบทได้ไปพร้อมกัน จึงกล่าวได้ว่า ลีลาการถ่ายทอดของผู้เขียนในหนังสือเล่มนี้เป็น “ชั้นครู” ที่สามารถทำให้ผู้อ่านได้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินอย่างลงตัว ซึ่งรายละเอียดของชื่อต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

บทนำ

ความเป็นมา : พระราชดำริและพระราชประสงค์

เอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์จากต่างประเทศ : การรวบรวมและจัดเก็บ

การเผยแพร่เอกสารสำคัญ : การจัดงานสัมมนาทางวิชาการ

การแปลเอกสารสำคัญ : เกาหลี จีน ญี่ปุ่น รัสเซีย สหรัฐอเมริกา และเพื่อนบ้านอาเซียน

การวิจัยเชิงลึก งานเขียนสร้างสรรค์ทางประวัติศาสตร์ไทย : สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 สมัยสงครามเย็น และยุคหลังสงครามเย็น

การบริการความรู้ให้แก่ผู้สนใจ : นักวิชาการ นิสิตนักศึกษาในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

โครงการสืบสานพระราชดำริฯ : การวิจัยเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่จาก
หอจดหมายเหตุต่างประเทศ

บทสรุปและส่งท้าย

จากลำดับของบทต่าง ๆ ที่ยกมาแสดงข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนได้มีการเริ่มต้นเล่าให้ผู้อ่าน
เข้าใจถึงมูลเหตุของการก่อตั้งโครงการ ตลอดจนกิจกรรมแต่ละลักษณะที่ถูกจัดขึ้น ซึ่งเริ่มต้นจาก
พระราชดำริและพระราชประสงค์ที่เปี่ยมล้นไปด้วยพระมหากรุณาธิคุณของทูลกระหม่อมอาจารย์
ซึ่งนับเป็นปฐมบทนำไปสู่การจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมของโครงการหอจดหมายเหตุต่างประเทศ
ทูลกระหม่อมอาจารย์ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมทั้งหลายที่ผู้เขียนได้พรรณนาไว้ในแต่ละบทของหนังสือเล่มนี้
นับเป็นความดีงามที่เกิดขึ้นจากน้ำพระราชหฤทัยของทูลกระหม่อมอาจารย์ที่ได้ทรงมีพระวิริยะอุตสาหะ
ในการพัฒนางานด้านการศึกษาของประเทศให้ทัดเทียมนานาชาติ อันจะนำไปสู่การสร้างปัญญา
และความมีเหตุมีผลในการคิดและการกระทำทั้งปวงของประชาชน เพราะเมื่อประชาชนทั้งหลายเกิด
ปัญญาและความมีเหตุมีผลดังกล่าวแล้ว ก็ย่อมจะส่งผลให้ประเทศชาติเกิดการพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว
โดยผู้เขียนหนังสือเล่มนี้สามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างชัดเจนผ่านการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย แต่แฝงไปด้วย
ความหนักแน่น และความตั้งใจจริงในการถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนประสบการณ์ที่ตนเองได้เคยเข้าไปมี
ส่วนร่วมในโครงการของหอจดหมายเหตุต่างประเทศทูลกระหม่อมอาจารย์อย่างใกล้ชิด โดยการเล่า
เรื่องราวต่าง ๆ ของผู้เขียน ไม่ได้กระทำการเล่าเพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ให้ผู้อ่านได้รับทราบ
เท่านั้น แต่ผู้เขียนยังมีการเล่าเพื่อแสดงให้เห็นถึงมูลเหตุในการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
ของหอจดหมายเหตุต่างประเทศ ทูลกระหม่อมอาจารย์ ซึ่งมูลเหตุในการดำเนินการแต่ละลักษณะล้วนมี
รากมาจากสิ่งเดียวกัน นั่นก็คือ พระมหากรุณาธิคุณของทูลกระหม่อมอาจารย์ที่มีต่อประชาชนทุกหมู่เหล่า
ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานด้านศึกษานั้นเอง

จุดเด่นสำคัญประการหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ ได้แก่ การที่ผู้เขียนมีการอัญเชิญพระราชดำรัส
ของทูลกระหม่อมอาจารย์มากล่าวถึงประกอบการเล่าเรื่องอยู่ตลอดทั้งเล่ม ซึ่งการเขียนในลักษณะนี้
นับเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้อ่านได้เกิดการซึมซับถึงพระราชหฤทัยในการทรงงานด้านวิชาการของทูลกระหม่อม
อาจารย์ในวาระต่าง ๆ ที่เป็นรากฐานให้เกิดคุณประโยชน์แก่งานด้านการศึกษาของประเทศไทย โดยผู้เขียน
มีความสามารถในการเลือกอัญเชิญพระราชดำรัสมาเขียน เพื่อเป็นบรรณสารในการอธิบายเนื้อหาสาระ
ในแต่ละบทได้อย่างลงตัว นอกจากนี้ ผู้เขียนยังบรรยายให้เห็นบริบทของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
ในฐานะที่เป็นพื้นที่เริ่มแรกในการดำเนินโครงการหอจดหมายเหตุต่างประเทศ ทูลกระหม่อมอาจารย์
ทั้งในฐานะที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเป็นพื้นที่ของการทำงานของบุคลากรที่เข้ามาร่วมแรงกัน
ทำงาน เพื่อสร้างสรรค์งานทางวิชาการเพื่อตอบสนองต่อโครงการฯ ตามพระราชดำริของทูลกระหม่อม
อาจารย์ และในฐานะที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเป็นเสมือนสำนักดักศิลา ที่กำลังจะทำหน้าที่
เผยแพร่องค์ความรู้ที่อยู่ในเอกสารต่างประเทศ อันเป็นเอกสารเชิงประวัติศาสตร์ที่ผ่านการค้นคว้ามา
ออกสู่สาธารณชนทั่วไปที่มีความใฝ่รู้เพื่อพัฒนาตนเองให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางความคิดและการมอง

สิ่งต่าง ๆ อย่างมีวิจารณ์ญาณ เพื่อนำไปสู่การมีลักษณะเป็นพลเมืองที่พร้อมสำหรับการช่วยพัฒนาประเทศ ให้เจริญก้าวหน้าสืบไป สมดังพระราชดำรัสของทูลกระหม่อมอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทักษะความรู้ทางประวัติศาสตร์ให้เป็นประโยชน์ ซึ่งผู้เขียนได้อัญเชิญมาแสดงไว้ในหนังสือดังนี้

“ประโยชน์อย่างหนึ่งของวิชาประวัติศาสตร์ คือ ช่วยให้ผู้ศึกษาได้รู้จักใช้ความคิด รู้จักหาเหตุผลจากข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ เป็นการลับสมอง และทำให้ได้รับความรู้ อันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ในแง่ประวัติศาสตร์มิได้ขึ้นกับข้อมูลที่รวบรวมไว้เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นกับการตีความ ประเมินค่าของข้อมูลในแง่มุมใหม่ ๆ (ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้อยู่เสมอ) รวมทั้งยังเป็นการคาดคะเนแนวโน้มในอนาคตด้วย...”

หนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า โครงการหอจดหมายเหตุต่างประเทศ ทูลกระหม่อมอาจารย์ เป็นการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ในลักษณะของการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาที่ทรงคุณค่าอีกชิ้นหนึ่งของสังคมไทย ที่เกิดขึ้นจากพระมหากรุณาธิคุณของทูลกระหม่อมอาจารย์ ซึ่งทุกฝ่ายควรนำมาศึกษา เพื่อพัฒนาต่อยอดการทำงานของตนเองในแต่ละภาคส่วนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยนอกเหนือจากเนื้อหาสาระเชิงวิชาการแล้ว ผู้เขียนยังได้มีการพรรณนากระบวนการทำงานที่เกิดขึ้นภายในโครงการในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การคาดการณ์ การวางแผน การเตรียมการ ฯลฯ ซึ่งกระบวนการทำงานเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้เขียนได้สอดแทรกไว้ในแต่ละบทของการเขียน ทำให้ผู้อ่านได้ทั้งความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานอย่างมีอาชีพของทีมงานที่อยู่ในโครงการฯ แต่ละภาคส่วน จนงานเกิดความสำเร็จสมดังเจตนารมณ์ รวมทั้งได้เกิดอารมณ์ร่วมในการอ่าน เสมือนหนึ่งได้เข้าไปร่วมอยู่ในกระบวนการทำงานที่ผู้เขียนได้พรรณนาไว้จริง ๆ